

A 21-a Conferință Economică Internațională 2014, IECS 2014, 16-17 mai 2014, Sibiu, România

Antreprenoriat și Inovarea IMM-urilor în România

Nelu Eugen Popescu^{A,*}

^AUniversitatea Lucian Blaga din Sibiu, Facultatea de Științe Economice, B-dul Dumbrăvii nr.17, Sibiu 550324, România

Abstract

Scopul acestui articol este de a prezenta câteva legături teoretice dintre antreprenoriat, inovare și întreprinderile mici și mijlocii, subliniind rolul acestor afaceri pentru redresarea economică. Acesta va oferi o scurtă trecere în revistă a studiului CNIPMMR, evidențiind date despre activitățile de inovare a IMM-urilor românești și utilizarea tehnologiei informației în astfel de întreprinderi. Câteva recomandări pentru politici publice sunt prezentate la sfârșitul lucrării.

© 2014 Autorii. Publicat de Elsevier BV. Acesta este un articol cu acces deschis sub licența CC BY-NC-ND (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>).

Selecția și/sau evaluarea inter pares sub responsabilitatea Comitetului Științific al IECS 2014.

Selecția și/sau evaluarea inter pares sub responsabilitatea comitetului științific al IECS 2014

Cuvinte cheie: Antreprenoriat, Inovare, IMM-uri (Întreprinderi mici și mijlocii)

1. Introducere

Antreprenoriatul este un termen care nu are o definiție general acceptată, conceptul evoluat de-a lungul timpului de la Cantillon (1775), căruia i se atribuie prima mențiune academică, la Schumpeter și teoria distrugerii sale creatoare până la teoriile recente și mai moderne. Peter Drucker a susținut că „antreprenorii inovează și inovația este instrumentul specific al antreprenoriatului. El a definit antreprenoriatul ca „un act de inovare care implică dotarea resurselor existente cu o nouă capacitate de producere a bogăției” (Drucker, 1985).

Inovația este de obicei asociată cu a face ceva nou sau diferit (Garcia și Calantone, 2002). Conceptul de inovare este definit ca fiind „implementarea unui produs sau proces nou sau îmbunătățit semnificativ, a unei noi metode de marketing sau a unei noi metode organizaționale în practicile de afaceri, organizarea la locul de muncă sau relațiile externe” (OECD, 2005). Inovația este considerată un element cheie pentru adoptarea și crearea tehnologiei și contribuie la explicarea diferențelor de productivitate la nivel individual, național și regional. (de Mel, McKenzie & Woodruff, 2009).

* Autorul corespunzător.

Adresa de e-mail: eugen.popescu@ulbsibiu.ro (EN Popescu)

Punctul de plecare pentru majoritatea teoriilor de inovare este firma (Audretsch & Thurik, 2001). Studiile timpurii de inovare și-au concentrat atenția de obicei asupra companiilor mari, iar IMM-urile au fost trecute cu vederea, în ciuda faptului că aceste firme mici și mijlocii reprezintă marea majoritate a întreprinderilor din majoritatea economiilor țărilor dezvoltate și în curs de dezvoltare.

Atât antreprenoriatul, cât și inovația sunt două concepte largi fără o definiție unanim acceptată și sunt considerate concepte care se suprapun (Stam, 2008). Legăturile dintre aceste două concepte datează din prima teorie schumpeteriană despre antreprenorat în care antreprenorul era văzut ca personificarea inovației (Hagedoorn, 1996), iar prin inovare și distrugere creativă economia a evoluat. Legăturile dintre antreprenorat, inovare și firmele mici au fost studiate de-a lungul timpului de diverși savanți și unii chiar au definit antreprenoriatul după cum urmează „inovarea prin firme independente nou formate (Kirchhoff, 1994)

Recenta recesiune economică este considerată una dintre cele mai grave de la criza din anii 1930, iar efectele ei sunt încă evident pe tot globul și părți ale lumii încă se luptă să-și revină.

După o perioadă de câțiva ani marcată de incertitudinea economică la nivelul UE, indicatorii economici arată o ușoară creștere, iar anul trecut (2013) ar putea reprezenta un punct de cotitură pentru economiile UE, dacă tendințele pozitive crescătoare vor reuși să continue.

Comisia UE și Guvernul României au adoptat și implementat măsuri pentru a evita o situație economică colaps, dar creșterea economică și a competitivității se îmbunătățește încet.

Potrivit Comisiei UE, IMM-urile pot juca un rol important în redresarea (redresarea) economică, contribuția IMM-urilor la crearea de locuri de muncă și valoarea adăugată constituie o pondere mare atât a economiei UE, cât și a României. După cum se precizează în raportul anual al Comisiei Europene privind IMM-urile 2012-2013 la nivel european, peste 99% din totalul întreprinderilor sunt IMM-uri, aproximativ 20 de milioane de IMM-uri, cele mai multe dintre ele sunt microîntreprinderi, iar în 2012 au angajat peste 86 de milioane de persoane care asigurau 66 de persoane, 5% din locurile de muncă din totalul locurilor de muncă și contribuie cu mai mult de jumătate din valoarea adăugată totală creată de întreprinderi. (Gagliardi și colab., 2013). În România, două treimi din locurile de muncă sunt asigurate de IMM-uri (31.11.2011) și contribuie cu 58% din valoarea adăugată totală, conform raportului FPP (Fundatia Post Privatizare – Fundatia Post-Privatizare) (FPP, 2013). Numărul și importanța IMM-urilor a început să se extindă după anii '80 în multe tipuri de industrii, această creștere a numărului și a importanței combinate cu problemele legate de ocuparea forței de muncă și crearea de locuri de muncă de către IMM-uri au generat un interes pentru studiul antreprenoriatului (Wennekers & Thurik, 1999) .

De obicei, atenția și acțiunile factorilor de decizie și ale mediului de afaceri s-au concentrat asupra companiilor mari și trec cu vederea importanța IMM-urilor în special în legătură cu inovarea. (așa cum sa menționat mai sus). Observația făcută de Koellinger și Thurik sugerează că o creștere a activității antreprenoriale este în general urmată de o redresare a economiei și o scădere a șomajului (Koellinger & Thurik 2012), deci este necesară o abordare mai analitică a rolului IMM-urilor.

Majoritatea inițiativelor antreprenoriale încep ca IMM-uri mai degrabă decât companii mari, iar firmele antreprenoriale mici sunt considerate a fi coloana vertebrală a sistemului economic, asigurând o parte importantă a angajării și inovației (Acs și Audretsch, 1990).

Teoriile timpurii considerau întreprinderile mici ca fiind „în afara domeniului activității inovatoare și schimbării tehnologice” (Acs & Audretsch, 2010), dar studii mai recente au arătat că întreprinderile antreprenoriale mici erau la fel de importante ca și companiile mari pentru inovare și pentru schimbarea tehnologică.

În mediul economic actual, din cauza globalizării și a evoluției TIC, produsele sunt mai repede depășite în zilele noastre în comparație cu acum câțiva ani, deoarece „intrăm în era tinerei firme”. (Jovanovic, 2001) și firmele mici sunt considerate a fi motoare ale activității inovatoare (Acs & Audretsch, 2010).

2. Date utilizate

Datele utilizate pentru acest articol au fost culese și întocmite de CNIPMMR (Consiliul Național al Întreprinderilor Private Mici și Mijlocii din România – Consiliul Național al Întreprinderilor Private Mici și Mijlocii), informații publicate în Carta Albă a IMM-urilor din România 2013.

Metodologia utilizată a fost o investigație bazată pe chestionare, iar dimensiunea eșantionului a constat din 1858 de IMM-uri din toate sectoarele economice, toate tipurile de entități de afaceri, toate grupele de vârstă și toate cele 8 regiuni de dezvoltare din România. Pentru sondaj a fost utilizată o metodă de eșantionare stratificată cu alocare optimă.

3. Inovarea și utilizarea TIC în IMM-urile românești (câteva fapte și cifre)

3.1 Activități de inovare

Potrivit CNIPMMR, datele privind natura activităților de inovare în IMM-uri arată că majoritatea eforturilor de inovare sunt îndreptate (concentrate) către crearea de noi produse (37,21%) în 2012; urmate de noi abordări de management și marketing cu 19,51%. Eforturile IMM-urilor din România în dezvoltarea de noi tehnologii au ajuns la 16,45%, iar modernizarea sistemelor informaționale la 7,60% (figura 1).

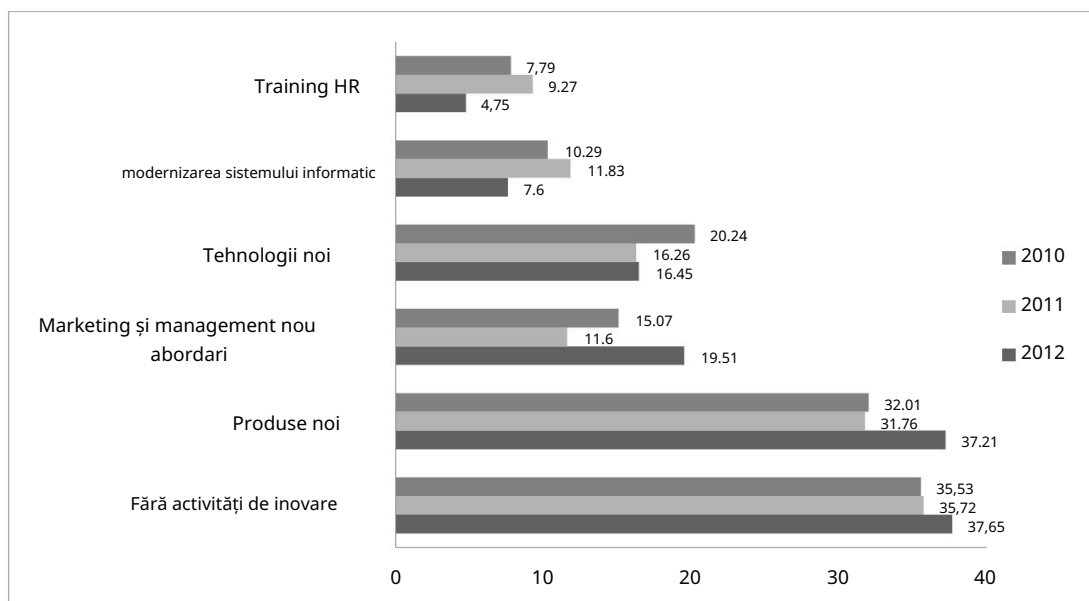

Figura 1: Natura inovației în IMM-urile românești
Sursa: Adaptare proprie pe baza datelor CNIPMMR (2011-2013)

3.2 Investiții în inovare

În ceea ce privește ponderea investițiilor alocate inovației din totalul investițiilor întreprinderilor, aproape jumătate din IMM-urile (44,93%) nu au direcționat fonduri către inovare (vezi tabelul 1).

Lipsa fondurilor alocate investițiilor în inovare combinată cu faptul că o parte considerabilă a IMM-urilor nu sunt implicate în activități de inovare poate reprezenta o problemă serioasă pentru o evoluție sănătoasă a acestor întreprinderi.

Tabelul 1: IMM-uri după ponderea investițiilor alocate inovației

IMM-urile	44,93 %	25,84 %	16,77 %	6,85 %	4,21 %	1,19 %	0,22 %
Ponderea investițiilor Alocate inovației	0%	1-5%	6-10%	11-20%	21-50%	51-75%	> 75%

Sursa: CNIPMMR, Carta Albă a IMM-urilor din România - Ediția a XI-a, Editura Sigma, 2013

Puțin mai mult de un sfert dintre întreprinderi (25,84%) au alocat 1 până la 5% inovației și doar 16,77% din

întreprinderile au alocat între 6 și 10% inovației. Foarte puține companii au alocat peste 51% (1,19%) și sub 0,5 procente dintre companii au alocat peste 75% inovației.

Aceste cifre indică faptul că IMM-urile din România nu alocă fonduri suficiente activităților de inovare și acestea pot duce la o competitivitate scăzută pe piața regională și globalizată. Investițiile în inovare pot conduce la un avantaj competitiv, astfel încât lipsa fondurilor sau fondurile insuficiente alocate inovației reprezintă o problemă reală.

Tabel 2: IMM-uri după pondere din cifra de afaceri generată de noi produse/servicii

IMM-urile	46,39	21,47	16,83	9,33	4,37	1,46	0,16
Cota din cifra de afaceri generată prin produse/servicii noi	0%	1-5%	6-10%	11-20%	21-50%	51-75%	> 75%

Sursa: CNIPMMR, Carta Albă a IMM-urilor din România – Ediția a XI-a, Editura Sigma, 2013

Luând în considerare ponderea din cifra de afaceri a companiei generată de produse/servicii noi sau produse/servicii reînnoite introduse pe piață în ultimul an, aproape jumătate dintre IMM-urile românești (46,39%) nu au generat niciun venit din produse/servicii noi. (vezi tabelul 2).

21,47% dintre întreprinderi au generat 1-5% din cifra de afaceri prin noi produse și servicii, 16,83% din IMM-uri au generat 6 până la 10%, dar o cantitate foarte mică de companii (1,47%) au generat din noi produse/servicii între 51 și 75% din cifra lor de vânzări și sub 1% au realizat mai mult de 75% din vânzări prin produse/servicii noi.

Cifrele mai arată că peste 54% dintre IMM-urile din România au întreprins un fel de activități pentru a aduce noi produse și servicii pe piață sau pentru a-și reînnoi produsele și serviciile, ceea ce este un fapt încurajator că mai mult de jumătate dintre IMM-urile românești lucrează pentru să-și îmbunătățească produsele și serviciile.

3.3 Principalele abordări ale inovației pentru IMM-urile românești

40,52% din toate activitățile de inovare din IMM-urile românești sunt realizate prin procese interne (individuale) de cercetare și dezvoltare. A doua opțiune cu (30,05%) este reprezentată de adaptarea inovației și noutății dezvoltate de alte organizații și întreprinderi, urmată de absorbția integrală („braconajul”) a inovației dezvoltate de alții (21,95%). Doar puține întreprinderi (7,48%) consideră că cooperarea cu alții este o abordare viabilă pentru a întreprinde activități de cercetare și dezvoltare. (vezi figura 2).

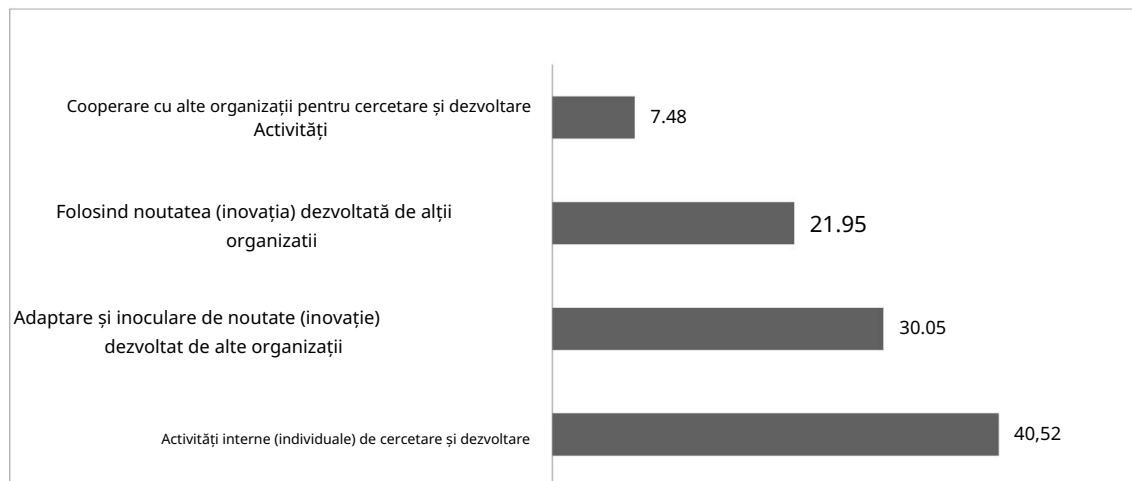

Figura 2: Abordările IMM-urilor în ceea ce privește inovarea

Sursa: CNIPMMR, Carta Albă a IMM-urilor din România – Ediția a XI-a, Editura Sigma, 2013

Potrivit raportului FPP, există o corelație directă între inovarea în întreprinderi și economicul acestora

performanțe, în special în ultimii ani de recesiune economică. Germania și Austria sunt țările cu cea mai mare rată de IMM-uri inovatoare (aproximativ 80%), iar la coada acestor clasificări se află țări din Europa de Est precum: Letonia, Polonia, Ungaria, Lituania, Bulgaria și România.

În aceste condiții, analiza reflectă unele minusuri pentru activitățile inovatoare ale IMM-urilor din țara noastră și spectacole. (FPP, 2013).

3.4 Principalele bariere pentru activitățile de cercetare și dezvoltare în IMM-uri

O serie de obstacole pot limita antreprenoriatul, crearea și dezvoltarea de start-up-uri inovatoare și IMM-uri și, prin aceasta, interferează cu creșterea economică. Cunoașterea și subestimarea obstacolelor din calea inovației pentru IMM-uri este importantă atât pentru antreprenori/proprietari/administratori, dar și pentru guvern. Recunoașterea rolului și importanței acestor bariere interne și externe poate contribui la dezvoltarea unor strategii mai bune la nivel de firmă și a unor politici mai adecvate la nivel național, pentru a contribui la creșterea economică.

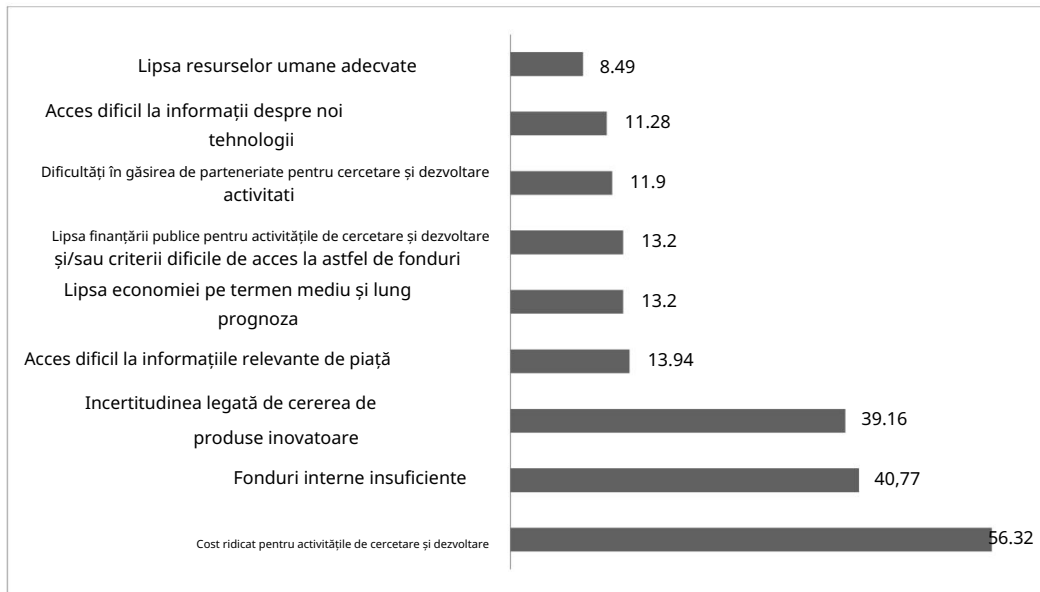

Figura 3: Bariere pentru activitățile de cercetare și dezvoltare în IMM-urile românești

Sursa: CNIPMMR, Carta Albă a IMM-urilor din România – Ediția a XI-a, Editura Sigma, 2013

În ceea ce privește barierele în calea inovației, antreprenorii din IMM-uri au menționat costul ridicat pe care îl implică activitățile de cercetare și dezvoltare (56,32%), insuficiența fondurilor companiei pentru cercetare (40,77%), incertitudinea asociată cu cererea pieței pentru produse noi și inovatoare. Cel mai puțin menționată a fost lipsa resurselor umane adecvate (8,49%) (vezi figura 3).

3.5 Utilizarea IT în IMM-uri.

În ultimele decenii, „revoluția” IT a schimbat modul în care a evoluat afacerile și o tendință care poate fi observată este reprezentate de IMM-uri care au devenit „agenți vibranti ai inovației” în multe țări. (Leceta, 2011)

Potrivit Internet World Stats (o inițiativă Miniwatts Marketing Group) în 2012 (iunie) în România erau peste 9,6 milioane de utilizatori de Internet, ceea ce înseamnă o rată de penetrare a Internetului de 44%, peste rata mondială (34,3%) dar sub rata europeană de 63,2%. În continuare se vor prezenta informații despre dacă și cum utilizează IT-urile din România.

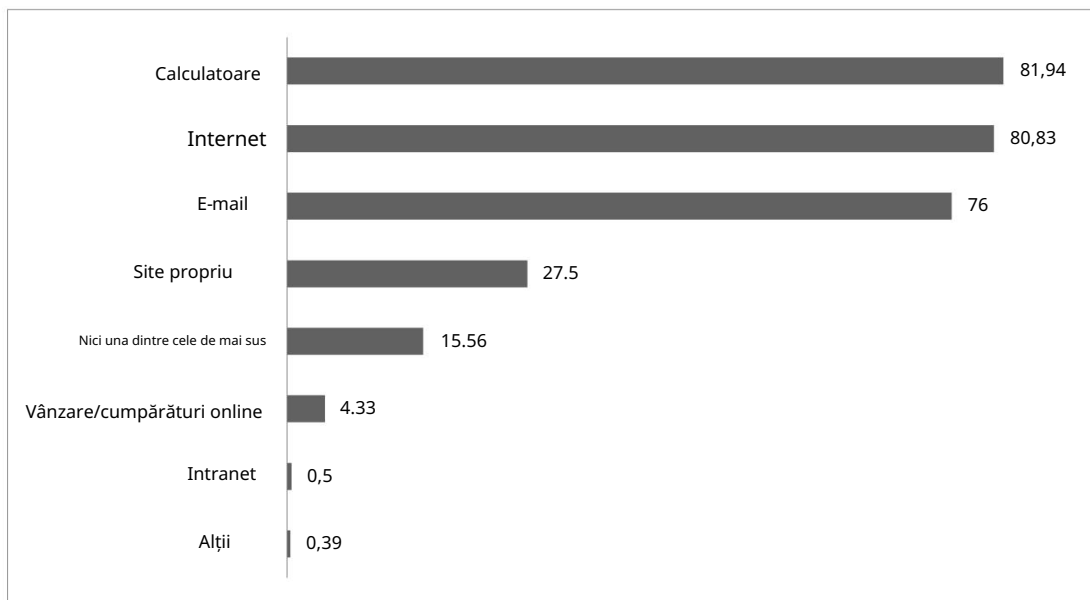

Figura 4: Utilizarea IT în IMM-urile din România

Sursa: CNIPMMR, Carta Albă a IMM-urilor din România - Ediția a XI-a, Editura Sigma, 2013

Peste 80% dintre IMM-uri dețin (au) și utilizează computere (81,94%) și accesează și utilizează Internetul (80,83%) în activitățile lor. Trei sferturi dintre IMM-uri folosesc poșta electronică și puțin peste un sfert au propriul site web, dar doar 4,33% sunt implicate în tranzacții de vânzare și cumpărare online, iar sub 1% dintre IMM-uri au intranet. În 15,56% dintre IMM-uri nu au facilități IT.

3.6 Utilizarea Internetului și a Intranetului în IMM-uri

Analiza scopului pentru care IMM-urile folosesc Internet & Intranet evidențiază că în mai mult de 75% din companiile tehnologia informației este utilizată pentru o mai bună comunicare cu clienții și furnizorii (vezi figura 5).

Un procent semnificativ de IMM-uri utilizează internetul pentru a culege informații despre mediul de afaceri în care își desfășoară activitatea (67,17%). Peste 50% dintre IMM-uri folosesc Internetul pentru tranzacții online, 45,71% îl folosesc pentru promovarea produselor și serviciilor și 39,50% pentru o mai bună comunicare în interiorul întreprinderilor.

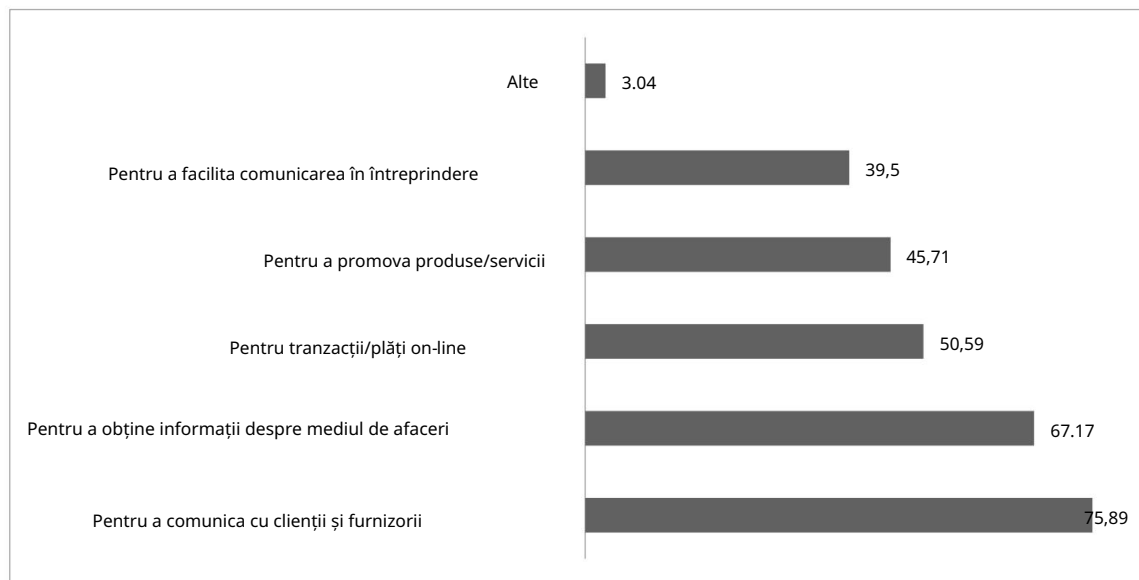

Figura 5: Utilizarea Internetului și a Intranetului în IMM-urile din România

Sursa: CNIPMMR, Carta Albă a IMM-urilor din România – Ediția a XI-a, Editura Sigma, 2013

3.7 Beneficiile percepute ale aplicațiilor IT în afaceri

Cele mai importante beneficii ale aplicației IT pentru procesele lor de afaceri în viziunea IMM-urilor din România sunt securitatea datelor (48,44%), accesul rapid la formularul de date al companiei oriunde și oricând (38,21%) și conformitatea cu reglementările (35,84%). Cele mai puțin importante beneficii sunt considerate: performanță mai bună prin procesele interne optimizate de afaceri (4,2%) și obținerea de rapoarte detaliate ale activităților departamentelor. (vezi figura 6).

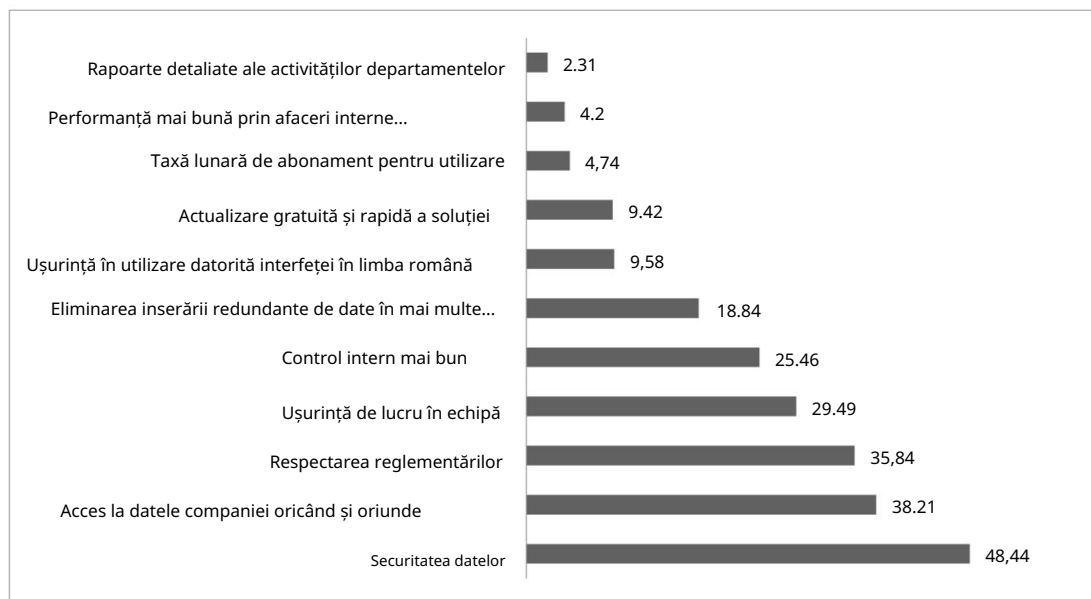

Figura 6: Beneficiile percepute ale aplicației IT în afaceri

Sursa: CNIPMMR, Carta Albă a IMM-urilor din România – Ediția a XI-a, Editura Sigma, 2013

IMM-urile au recunoscut treptat avantajele pe care le poate avea utilizarea IT asupra activităților lor. Adoptarea TIC în IMM-uri oferă beneficii pentru o gamă largă de procese de afaceri; la nivel de firmă, IT-ul poate oferi o comunicare mai rapidă, un management mai eficient al resurselor și al clienților. La nivel inter-firmă, internetul poate contribui la reducerea costurilor de tranzacție și la creșterea vitezei și a fiabilității tranzacțiilor (OECD, 2004).

4. Concluzii

Criza economică a afectat IMM-urile din întreaga lume și prin globalizare efectele negative au ajuns în țări din toate colțurile globului și implicit economia românească a fost marcată de criză.

În ultima perioadă încep să apară semne de redresare economică la nivel european și unii contributory la aceste tendințe sunt IMM-urile. În ultimele decenii, atenția savanților s-a mutat de la companiile mari la firmele antreprenoriale mici, care sunt considerate a juca un rol important în activitatea de inovare și schimbarea tehnologică.

Majoritatea eforturilor IMM-urilor către inovare s-au îndreptat către dezvoltarea de noi produse, noi abordări de marketing și management și dezvoltarea de noi tehnologii. Dar un număr mare de IMM-uri din România au menționat că nu este implicat în activități de inovare (37,55%).

Alți doi indicatori care subliniază faptul că IMM-urile românești nu profită de procesul de inovare sunt ponderea investițiilor alocate inovației și ponderea cifrei de afaceri generate de noile produse și servicii. Un număr mare de întreprinderi nu au alocat fonduri pentru investiții în inovare (44,93%). Luând în considerare ponderea din cifra de afaceri a companiei generată de noile produse/servicii introduse pe piață în ultimul an, aproape jumătate dintre IMM-urile românești (46,39%) nu au generat niciun venit din aceste produse/servicii.

Principalele obstacole în calea inovării la nivelul IMM-urilor au fost: costul activităților de cercetare și dezvoltare, lipsa fondurilor (sau fonduri insuficiente) și incertitudinea cu privire la evoluția cererii de bunuri noi și inovatoare.

Majoritatea IMM-urilor folosesc computerele, internetul și e-mailul în activitățile lor de afaceri și unele dintre ele chiar și-au dezvoltat propriile site-uri web (27,50%). Doar în 15,50% dintre IMM-uri nu există structuri IT. De obicei, întreprinderile folosesc aplicația IT pentru a comunica cu clienții și furnizorii, pentru a obține informații și pentru tranzacții și plăți on-line. IMM-urile folosesc aplicații IT și le găsesc utile, beneficiile cele mai menționate unde: securitatea datelor, accesul la date de oriunde și oricând, conformitatea cu reglementările, posibilitățile de lucru în echipă și un control intern mai bun.

În aceste circumstanțe în care sectorul IMM-urilor este un potențial factor cheie pentru creșterea economică viitoare și noile start-up-uri fiind mai adaptabile la mediul de afaceri în schimbare, eforturile guvernului ar trebui să susțină crearea și dezvoltarea de noi întreprinderi inovatoare. Sprijinul ar trebui să se concentreze pe cercetarea și dezvoltarea colaborativă și accesul facil pentru toate întreprinderile la rezultatele cercetării și crearea de noi IMM-uri bazate pe tehnologie.

Politica națională a României ar trebui să ia în considerare și să implementeze măsurile sugerate de strategia de creștere Europa 2020. Eforturile ar trebui să se concentreze pe antreprenoriat și întreprinderile mici și mijlocii, pe inovare și pe creșterea competitivității pentru a obține o redresare economică durabilă și sănătoasă pe termen lung.

Antreprenorii îmbrățișează de obicei inovația, care poate avea un impact pozitiv asupra economiei unei țări prin generarea de noi locuri de muncă, crearea de bogăție și îmbunătățirea calității vieții. După cum au afirmat Wennekers și Thurik, posibilitățile de creștere economică, crearea de locuri de muncă și inovarea pot veni de la IMM-uri (Wennekers & Thurik, 1999), astfel încât asigurarea unui mediu economic adecvat în care IMM-urile să se poată dezvolta și inițiativele antreprenoriale să prospere este o condiție pentru o redresare economică națională.

Mulțumiri

Această lucrare a fost susținută de grantul strategic POSDRU/159/1.5/S/133255, Proiect ID 133255 (2014), cofinanțat de Fondul Social European în cadrul Programului Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013.

Referințe

- Acs, Z. și Audretsch, D. (1990) „Innovation and Small Firms”, MIT Press Books, The MIT Press, ediția 1, volumul 1.
- Acs, ZJ și Audretsch, DB (2010) „Knowledge Spillover Entrepreneurship”, În Acs, ZJ și Audretsch, DB (2010), Manual de Cercetarea antreprenoriatului – Un sondaj interdisciplinar și introducere ediția a 2-a.
- Audretsch, DB și Thurik R. (2001) „Linking Entrepreneurship to Growth”, Documente de lucru ale OCDE pentru știință, tehnologie și industrie, nr. 2001/02, Editura OCDE. doi: 10.1787/736170038056
- CNIPMMR (2013) (coord. Nicolescu O.), Carta Albă a IMM-urilor din România – ediția a XI-a, [Carta Albă a IMM-urilor Române – Ediția a XI-a], Editura Sigma
- de Mel, S., McKenzie, D., Woodruff, C., 2009, Innovative Firms or Innovative Owners? Factorii determinanți ai inovației în micro, mici și Medium Enterprises, Documentul de discuție IZA nr. 3962
- Drucker, PF (1985) Inovare și antreprenoriat; Practică și principii, New York: HarperCollins Publishers Inc., NY 10022
- Comisia Europeană (2013) RAPORT ANUAL PRIVIND IMM-urile EUROPENE 2012/2013: O redresare la orizont? – Gagliardi D. - Autor principal, Muller P., Glossop E., Caliendo C., Fritsch M., Brtkova G., Bohn NU, Klitou D., Avigdor G., Marzocchi C., Ramlogan R., Bruxelles: European Comisia, DG Întreprinderi și Industrie.
- FPP (2013) Barta P., Modreanu I., Spirea N., Piti M., Raportul Fundației Post Privatizare privind sectorul IMM din România, [Post-Privatization Raportul Fundației privind IMM-urile din România], ediția 2013